Polskie Forum Psychologiczne, 2016, tom 21, numer 3, s. 410-431
DOI: 10.14656/PFP20160306

POLSKA ADAPTACJA MODELU NARCYSTYCZNEGO PODZIWU I RYWALIZACJI*

Radosław Rogoza, Marta Rogoza, Patrycja Wyszyńska

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw

POLISH ADAPTATION OF THE NARCISSISTIC ADMIRATION AND RIVALRY CONCEPT

Summary. Current paper presents theoretical model of grandiose narcissism recently proposed by Back et al. (2013). The model was empirically verified by using the Narcissistic Admiration and Rivalry Questionnaire (NARQ), which was adopted to Polish culture, thereby replicating results of Back et al. (2013). In current paper we present the results of the series of four consecutive studies, which aimed to prepare culturally relevant version of NARQ. Therefore, we verified three research hypotheses regarding psychometric properties concerning: (1) external validity, (2) reliability, and (3) factorial validity. Total of N = 1982 adults from Poland participated in the study. The obtained results show, that the final version of NARQ is characterized by (1) good external validity with other questionnaires measuring grandiose narcissism; (2) excellent reliability measured by ω coefficient (McDonald, 1999); and (3) factorial validity – model of confirmatory factor analysis confirmed assumed structure of the measure and was excellently fitted to the data.
Key words: narcissism, NARQ, adaptation, admiration rivalry

Wprowadzenie

Narcyz to kwiat o białych płatkach i złotym środku, jednak według mitologii greckiej Narcyz to również przystojny młodzieniec, który zakochał się we własnym odbiciu dostrzeżonym w tafli wody. Mimo że był adorowany przez wszystkie okoliczne nimfy, zmarł z powodu niemożności oderwania wzroku od swego oblicza (Parandowski, 1992).

Osoby narcystyczne opisywane są jako natrętne, skłonne do dominacji, wykorzystujące innych ludzi, czy przypisujące sobie zasługi za cudze sukcesy (Campbell, Foster, Finkel, 2002; Oltmanns, Turkheimer, 2006). W pracach empirycznych

* Praca naukowa finansowana w ramach projektu Preludium Narodowego Centrum Nauki nr: 2015/19/N/HS6/00685.

Adres do korespondencji: Radosław Rogoza, e-mail, rogoza.radoslaw@gmail.com

jednak, jako podstawowe przymioty narcyzmu, wskazywane są brak empatii, stała potrzeba otrzymywania uwagi i podziwu oraz nieugodowe zachowania polegające na dewaluowaniu innych i lekceważeniu norm społecznych (Raskin, Hall, 1981; Emmons, 1987; Czarna, 2011; Jakobwitz, Egan, 2006; Jones, Paulhus, 2014).

Pierwsze naukowe koncepcje narcyzmu związane są z nurtem psychoanalitycznym reprezentowanym przez Freuda, a później także przez Kohuta i Kernberga (Czarna, 2008). Autorzy tychże koncepcji, przyczyn narcyzmu upatrują w zaburzonych relacjach z rodzicami bądź opiekunami dziecka. W efekcie tych zaburzonych relacji, w dziecku kształtuje się przekonanie, że może ono ufać i kochać wyłącznie siebie, co przyczynia się do braku rozwoju empatii u osoby narcystycznej, co rzutuje na późniejsze funkcjonowanie w sferze społecznej (Kernberg, 1974, 1986; Czarna, 2008).

Narcyzm ujmowany jako cecha osobowości

Obecnie narcyzm jest interpretowany dwojako. Z jednej strony może być rozumiany jako zaburzenie osobowości, które diagnozowane jest za pomocą istniejących systemów klasyfikacji zaburzeń psychicznych, zaś z drugiej strony narcyzm interpretowany jest jako cecha, którą każdy człowiek posiada w mniejszym lub większym natężeniu (Paulhus, Williams, 2002; Januszewski, 2005). Już Fromm (1980), a w ślad za nim także Leary (2004) uważali, że wszyscy dysponujemy taką cechą, jaką jest narcyzm. Wedle takiego ujęcia, o pewnej formie zaburzenia można mówić tylko wtedy, kiedy cecha ta będzie bardzo mocno nasilona u danej jednostki. W przypadku, w którym będzie ona umiarkowana, będziemy mieli do czynienia z tzw. „zdrowym narcyzmem", czyli dbaniem o siebie i własne dobra (Korulczyk, Korulczyk, 2012). Furnham, Richards i Paulhus (2013) wprowadzili kryteria podziału, traktując osoby będące pod medycznym lub prawnym nadzorem jako grupę kliniczną (narcyzm jako zaburzenie – które częściej powiązane jest z narcyzmem ukrytym), zaś grupa subkliniczna (narcyzm jako cecha – która częściej odnosi się do narcyzmu jawnego) odnosi się do osób o określonym poziomie nasilenia cechy narcyzmu na pewnym kontinuum w szerszej populacji, w której funkcjonują oni względnie normalnie.

Dwa oblicza narcyzmu

Narcyzm przedstawiany jest jako niejednorodny konstrukt psychologiczny, który pełen jest wewnętrznych paradoksów (Kernberg, 1974; Emmons, 1987; Wink, 1991; Morf, Rhodewalt, 2001). Z jednej strony osoby o cechach narcystycznych charakteryzują się labilnością emocjonalną, urokiem osobistym i agresywnością, popularnością w krótkoterminowej znajomości i jej odwrotnością w dłuższej perspektywie, ekstrawersją i nieugodowością; jednak pomimo tej różnorodności możliwe jest wyróżnienie pewnych elementów wspólnych (Emmons, 1987; Morf, Rhodewalt, 2001; Brown, Budzek, Tamborski, 2009; Back, Schmukle, Egloff, 2010; Rogoza i in., 2016).

Pierwsze oblicze narcyzmu wiąże się z poczuciem wielkościowości budowanym na podstawie odbioru własnej osoby na tle innych. Temu obliczu przypisuje się charakter adaptacyjny oraz wskazuje się na jego społeczny potencjał, gdyż powiązany jest z wysoką samooceną i większą pewnością siebie. Zaabsorbowanie potrzebą nieustannego otrzymywania uwagi oraz podziwu ze strony innych może prowadzić do zachowań społecznie pożądanych. Z kolei drugie oblicze narcyzmu można określić jako dezadaptacyjne, gdyż wiąże się z przewrażliwieniem, wzniosłością i wykorzystywaniem innych, a agresywne zachowania oraz dewaluacja innych mogą doprowadzić do społecznego konfliktu (Emmons, 1987; Paulhus, 1998; Morf, Rhodewalt, 2001). Podział ten jest obecny również w modelu Ackermana i współpracowników (2011), w którym adaptacyjność cechy narcyzmu przypisuje się narcystycznemu przywództwu oraz autorytetowi, zaś dezadaptacyjność przypisana jest dwóm wiązkom (Brown, Budzek, Tamborski, 2009) – wiązce intrapersonalnej (wielkościowość i ekshibicjonizm) oraz wiązce interpersonalnej (roszczeniowość i wykorzystywanie innych). Podczas gdy interpersonalna wiązka dezadaptacyjnego narcyzmu wiąże się ze społecznie nieakceptowanymi cechami, takimi jak makiawelizm, niska empatia, agresywność, niska ugodowość, czy z zachowaniami aspołecznymi. Intrapersonalna wiązka wiąże się z wysoką samooceną, ekstrawersją i dążeniem do celu, ale również roszczeniową wściekłością (Emmons, 1974; Kubarych, Deary, Austin, 2004; Corry i in., 2008; Ackerman i in., 2011).

Pomimo wyraźnego rozróżnienia dwóch obliczy narcyzmu, prace empiryczne najczęściej traktują narcyzm jako konstrukt jednowymiarowy (Paulhus, Williams, 2002; Jonason, Webster, 2010; Rauthmann, 2011), skupiając się przede wszystkim na poczuciu wielkościowości, dominacji i poczuciu wyższości (Ruiz, Smith, Rhodewalt, 2001; Rose, 2002; Konrath, Bushman, Grove, 2009). Źródłem istniejącego problemu badawczego jest ogromna popularność w pracach empirycznych Narcystycznego Inwentarza Osobowości (NPI; Raskin, Hall, 1979), którego zastosowanie wiąże się z pewnymi trudnościami. Po pierwsze, przy jego konstrukcji pozycje testowe tworzono pod kątem kryteriów diagnostycznych DSM-III (APA, 1980), które w świetle obecnej wiedzy mają jedynie historyczny charakter (Brown, Tamborski, 2011). Po drugie, kwestionariusz NPI został zaprojektowany jako narzędzie jednowymiarowe składające się z 54 pozycji testowych (Raskin, Hall, 1979), natomiast obecnie istnieją wersje składające się z 13, 16, 29, 34, 37 i 40 pozycji mierzących od jednego do siedmiu różnych czynników (Emmons, 1987; Kansi, 2003; Kubarych, Deary, Austin, 2004; Bazińska, Drat-Ruszczak, 2004; Ames, Rose, Anderson, 2006; Corry i in., 2008; Svindeseth i in., 2009; Ackerman i in., 2011; Gentile i in., 2013). Po trzecie, w kwestionariuszu NPI stosuje się bi-kategorialny system odpowiedzi, przez co zebrane za jego pomocą dane mają charakter binarny. Tego typu dane wymagają specjalnego podejścia analitycznego (np. stosowanie korelacji tetrachorycznych), jednak w praktyce jest to często ignorowane (np. Ames, Rose, Anderson, 2006; Gentile i in., 2013). Opisane powyżej trudności kwestionują użyteczność teoretyczną oraz rzetelność kwestionariusza NPI, w związku z czym zasadne jest poszukiwanie jego alternatywy.

W istniejących modelach teoretycznych, które ujmują narcyzm jako dynamiczny proces samoregulacyjny (Morf, Rhodewalt, 2001; Campbell, Campbell, 2009), narcyzm również jest traktowany jako jednowymiarowy konstrukt. W ujęciu tym, u podłoża narcyzmu leży koncepcja wielkościowego obrazu siebie, który jest jednocześnie kruchy i podatny na zranienia (Campbell, Campbell, 2009). Osoba o cechach narcystycznych wprawdzie pragnie być podziwiana i przebywać w centrum zainteresowania, jednak nie udaje jej się tego osiągnąć w dłuższej perspektywie z powodu negatywnego sposobu postrzegania innych i jej egocentrycznych zachowań (Morf, Rhodewalt, 2001). W obliczu tak złożonego konstruktu jakim jest narcyzm (Miller, Campbell, 2008; Pincus, Lukowitsky, 2010), zredukowanie go do jednego wymiaru zdaje się być niewystarczające.

Narcystyczny podziw i rywalizacja

Model teoretyczny

W odpowiedzi na istniejące trudności Back i współpracownicy (2013) zaproponowali syntetyzujący model teoretyczny wyjaśniający procesy leżące u podłoża narcyzmu (*Narcissistic Admiration and Rivalry Concept*; NARC). Model NARC (Back i in., 2013) odnosi się do narcyzmu ujmowanego w kategoriach cechy osobowości, stanowiąc alternatywę wobec popularnego modelu narcyzmu powstałego na podstawie kwestionariusza NPI (np. Ackerman i in., 2011), zatem nie jest osadzony w teoriach psychodynamicznych. Głównym założeniem tejże koncepcji jest twierdzenie, że nadrzędnym celem narcyzmu jest utrzymanie wielkościowego obrazu siebie. Cel ten może zostać osiągnięty poprzez dwie oddzielne strategie społeczne: tendencję do uzyskiwania społecznego uznania za pomocą samowzmacniania (strategia podziwu) lub tendencję do zapobiegania społecznej porażce poprzez samoobronę (strategia rywalizacji). Obie ścieżki składają się z odrębnych afektywno-motywacyjnych, poznawczych i behawioralnych komponentów, które przedstawiono na rycinie 1.

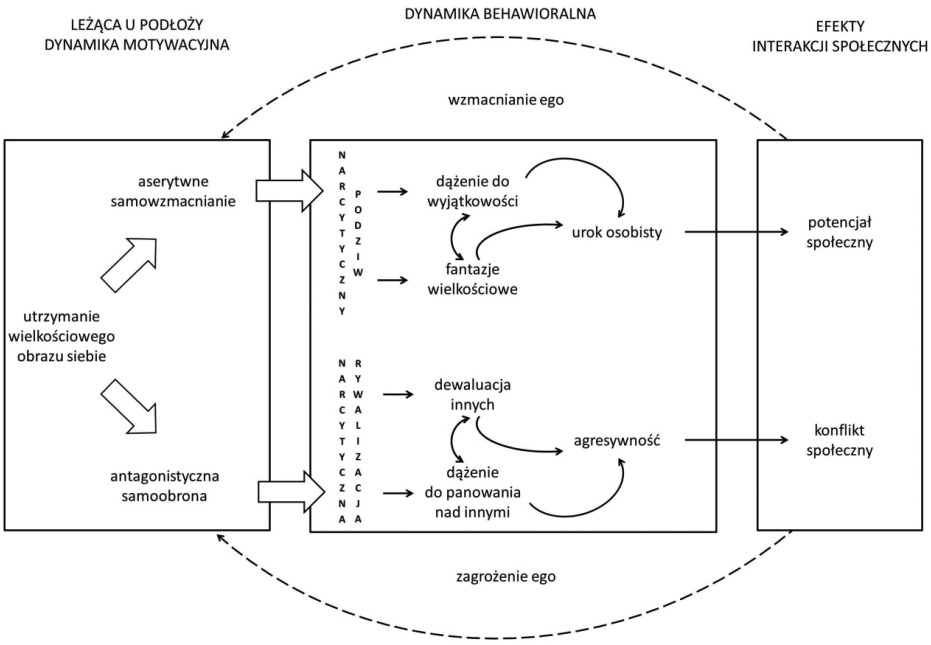

Rycina 1. Graficzna reprezentacja modelu teoretycznego przedstawiająca koncept narcystycznego podziwu i rywalizacji. Przygotowano na podstawie: Back i in. (2013)

Strategia podziwu polega na dążeniu do wyjątkowości (komponent afektywno-motywacyjny) bazującym na poczuciu własnej wielkościowości, które wzmacniane jest poprzez wielkościowe fantazjowanie o sobie (komponent poznawczy), zaś realizowane jest poprzez czarujące zachowanie (komponent behawioralny). Skutkami tak obranej strategii może być osiągnięcie pożądanego statusu społecznego, pochwały, atrakcyjność, czy bycie wybranym na lidera, co czyni tę strategię adaptacyjnym obliczem narcyzmu.

Strategia rywalizacji polega na obronie posiadanego statusu poprzez dążenie do panowania nad innymi (komponent afektywno-motywacyjny) bazującego na zaabsorbowaniu myślami o dewaluacji statusu, osiągnięć i prestiżu innych (komponent poznawczy), które doprowadza do podenerwowania, wrogości i w efekcie zachowań agresywnych (komponent behawioralny). Skutkami wyboru tej strategii mogą być odrzucenie, brak popularności i zaufania ze strony innych, zrywanie związków oraz krytycyzm, co czyni z tej strategii dezadaptacyjne oblicze narcyzmu.

Procesowe ujmowanie narcyzmu w modelu NARC zakłada, że osoba o cechach narcystycznych będzie wybierała jedną z dwóch strategii działania na podstawie dokonanej oceny sytuacji, mając zawsze na uwadze ochronę wielkościowego obrazu siebie. Skutkiem wybrania jednej ze strategii może być społeczny potencjał (który wzmacnia ego) lub społeczny konflikt (który zagraża ego), które wtórnie

wzmacniają wybraną strategię działania. Dla przykładu – osoba o cechach narcystycznych stosująca strategię rywalizacji umniejsza znaczenie działań i wartości innych oraz dąży do ich podporządkowania sobie poprzez zachowania agresywne. Ludzie wchodzący w interakcję społeczną z taką osobą poczują się atakowani, co wywoła konflikt społeczny. Wejście osoby o cechach narcystycznych w taki konflikt z kolei wzbudzi w niej poczucie zagrożenia wielkościowego obrazu siebie, wzmacniając w niej przekonanie, że musi zdewaluować przeciwstawiające się i zagrażające ego osoby.

Model strukturalny

Kwestionariusz narcystycznego podziwu i rywalizacji (NARQ) został opracowany jako operacjonalizacja modelu teoretycznego NARC. Wyróżnia się w nim sześć czynników pierwszorzędowych odpowiadających komponentom afektywno-motywacyjnym, poznawczym i behawioralnym, które konstytuują dwa czynniki wyższego rzędu: podziw i rywalizację. Czynniki pierwszego rzędu wyjaśniające podziw to kolejno: dążenie do wyjątkowości, wielkościowe fantazje i urok osobisty, zaś te wyjaśniające rywalizację to: dążenie do panowania, dewaluacja i agresywność. Każdy czynnik pierwszorzędowy mierzony jest przez trzy pozycje testowe.

Podsumowanie

Zaletą modelu NARC jest wyjście poza opis poszczególnych komponentów narcyzmu, dokonany poprzez przedstawienie narcyzmu jako procesu o określonych motywacyjnych determinantach, dynamice behawioralnej oraz społecznych konsekwencjach. Słabą stroną modelu NARC jest brak badań empirycznych w innych kulturach potwierdzających jego użyteczność, trafność teoretyczną i rzetelność.

Problem badań własnych

Swoistą odpowiedzią na wskazane wcześniej w literaturze trudności teoretyczne jest model NARC oraz jego strukturalna operacjonalizacja: kwestionariusz NARQ (Back i in., 2013). Model ten jest obiecujący, jednak do tej pory nie został zwalidowany w innych kulturach niż niemiecka, co było uzasadnieniem przeprowadzenia niniejszego badania. W celu odpowiedzi na tak postawiony problem sformułowaliśmy następujące hipotezy:

1. Trafność zewnętrzna narzędzia jest satysfakcjonująca. W weryfikacji tego oczekiwania przyjęliśmy założenie, że podziw jest zbliżony do narcyzmu w ujęciu Raskina i Halla (1979) oraz Jonesa i Paulhusa (2014). Z drugiej strony zakładamy, że elementy treściowe rywalizacji są niedostatecznie reprezentowane w tychże modelach, stąd zbieżność tego czynnika będzie niższa. W celu weryfikacji tej hipotezy posłużyliśmy się analizą korelacji kwestionariusza NARQ z tradycyjnymi pomiarami narcyzmu.
2. Kwestionariusz NARQ jest rzetelny. Weryfikację tej hipotezy przeprowadziliśmy poprzez analizę współczynników ω McDonalda (1999). Podstawowy zarzut przeciwko formule Cronbacha (1951) dotyczy modelu koniecznej τ-ekwiwalent-

ności, który zakłada stałe wariancje pozycji testowych dla wyników prawdziwych i jednocześnie dopuszcza, aby średnie wyników prawdziwych i wartości błędów mogły się różnić (Raykov, 1997; Bentler, 2009), co w badaniach psychologicznych jest nierealistycznym warunkiem do spełnienia (Green, Yang, 2009). Revelle i Zinbarg (2009) w odpowiedzi na istniejące trudności, przeprowadzili test 13 różnych wskaźników rzetelności w różnych warunkach. Wykazano, że współczynnik ω McDonalda (1999) w zdecydowanej większości przypadków miał najwyższe wskaźniki rzetelności, a ponadto reprezentuje model kongeneryczny, który dopuszcza, aby średnie i wariancje wyników prawdziwych oraz błędów mogły się różnić (Jöreskog, 1971), co w praktyce oznacza, że w większości badań psychologicznych warunki te są spełnione, co ostatecznie uzasadnia wybór wskaźnika rzetelności w obecnym badaniu.

3. Struktura kwestionariusza odzwierciedla model teoretyczny. Istnieją dwa czynniki wyższego rzędu – podziw i rywalizacja, a na każdy z tych czynników przypadają po trzy czynniki pierwszorzędowe. Hipoteza ta została poddana weryfikacji za pomocą analizy konkurujących modeli konfirmacyjnej analizy czynnikowej (CFA).

Metoda

Grupa badana i procedura

Grupa badana składała się łącznie z N = 1982 osób dorosłych. Prawie 80% osób badanych stanowiły kobiety (N = 1583), co w przybliżeniu stanowi replikację przebadanej przez Backa i współpracowników (2013) populacji (na N = 953 osoby badane 683 to kobiety). Średni wiek osób badanych w czterech kolejnych badaniach, przeprowadzonych w celu walidacji narzędzia do warunków polskich, był następujący: (1) M_{wiek} = 22.36 (SD_{wiek} = 3.44); (2) M_{wiek} = 25.00 (SD_{wiek} = 7.39); (3) M_{wiek} = 22.38 (SD_{wiek} = 5.78); (4) M_{wiek} = 22.52 (SD_{wiek} = 3.33). Badania zostały przeprowadzane z wykorzystaniem platformy internetowej, do której dostęp miały tylko osoby, które posiadały dokładny adres internetowy przekierowujący do badania. Wszyscy respondenci zostali poinformowani o anonimowości badania, aczkolwiek każdy z nich miał możliwość podania swojego adresu e-mail, aby wziąć udział w loterii, w której były do wygrania drobne nagrody rzeczowe.

Narzędzia

Kwestionariusz NARQ. Kwestionariusz składa się z 18 pozycji testowych, wobec których badani ustosunkowują się za pomocą 6-punktowej skali Likerta: od 1 (*całkowicie się nie zgadzam*) do 6 (*całkowicie się zgadzam*). Tłumaczenie pozycji testowych zostało wykonane przez autorów niniejszego artykułu w ścisłej współpracy z autorami narzędzia z zachowaniem procedury tłumaczenia zwrotnego. Podczas tłumaczenia szczególny nacisk położono na trafność teoretyczną poszczególnych pozycji.

Kwestionariusz NPI. Narcyzm poddaliśmy dodatkowemu pomiarowi z wykorzystaniem kwestionariusza NPI (Raskin, Hall, 1979) w polskiej adaptacji Bazińskiej i Drat-Ruszczak (2004). Składa się on z 34 pozycji testowych, mierzących cztery skale: podziw, przywództwo, próżność oraz samowystarczalność. Respondenci ustosunkowują się do każdej pozycji testowej za pomocą 5-punktowej skali odpowiedzi: od 1 (*to nie ja*) do 5 (*to ja*).

Kwestionariusz SD3. Jako metodę dodatkową wykorzystano kwestionariusz SD3 (Jones, Paulhus, 2014), w polskiej adaptacji Rogozy i Cieciucha (2016). Kwestionariusz SD3 służy do pomiaru cech tzw. ciemnej triady osobowości (Paulhus, Williams, 2002), tj. narcyzmu, makiawelizmu oraz psychopatii. Składa się z 27 pozycji testowych, po dziewięć na każdą z cech triady. Osoby badane udzielają odpowiedzi za pomocą standardowej 5-punktowej skali Likerta: od 1 (*zdecydowanie się nie zgadzam*) do 5 (*zdecydowanie się zgadzam*). Badania wykonane w trakcie polskiej adaptacji wykazały, że narcyzm jest najbardziej niezależny spośród ciemnej triady osobowości. W operacjonalizacji kwestionariusza SD3 narcyzm jest traktowany jako konstrukt jednowymiarowy, z przewagą treściową pozycji dotyczących wielkościowości.

Wyniki i dyskusja

Trafność zewnętrzna

Interkorelacja między obserwowalnymi wartościami podziwu i rywalizacji (wyliczonymi z klucza) jest umiarkowana $r = .32$ ($p < .01$). Uzyskane współczynniki korelacji przedstawione w tabeli 1 potwierdzają trafność narzędzia. Zgodnie z postawioną hipotezą podziw mierzony przez NARQ najwyżej korelował z jednowymiarową operacjonalizacją narcyzmu w kwestionariuszu SD3 oraz skalą podziwu kwestionariusza NPI oraz słabiej z pozostałymi skalami. Współczynniki korelacji między skalą rywalizacji a innymi skalami nie przekroczyły wartości $r = .50$, co z jednej strony potwierdza trafność teoretyczną narzędzia, zaś z drugiej uwydatnia fakt, że treści dotyczące narcystycznej rywalizacji są niedostatecznie obecne w innych narzędziach.

Tabela 1. Współczynniki korelacji *r*-Pearsona między skalami NARQ oraz NPI i SD3

	NARQ Podziw	NARQ Rywalizacja
NPI Podziw	.71	.47
NPI Przywództwo	.73	.34
NPI Próżność	.61	.25
NPI Samowystarczalność	.59	.08
SD3 Narcyzm	.73	.24

Wszystkie korelacje są istotne na poziomie $p < .01$

Rzetelność pomiaru

Wskaźniki rzetelności, podobnie jak średnia, są jedynie wskaźnikami punktowymi, co skutkuje tym, że podobnie jak średnia bez odchylenia standardowego, tak rzetelność bez przedziału ufności niesie istotną, acz niepełnowartościową informację. Zgodnie ze zaleceniami szóstej edycji podręcznika Amerykańskiego Towarzystwa Psychologicznego (APA, 2010) podaliśmy przedziały ufności. W obecnym badaniu przedziały ufności zostały oszacowane na podstawie 10 000 losowych próbek. Oba wskaźniki rzetelności były do siebie bardzo zbliżone, osiągając wartość ω = .85 [95% CI = .84-.87] dla podziwu oraz ω = .83 [95% CI = .81-.84] dla rywalizacji. Na tej podstawie rzetelność pomiaru narzędzia można określić jako bardzo wysoką.

Testowanie trafności czynnikowej – Badanie pierwsze

Trafność czynnikowa. Aby zweryfikować trafność czynnikową, posłużyliśmy się serią konfirmacyjnych analiz czynnikowych wyższego rzędu, które zostały wykonane przy użyciu programu Mplus v. 7.2 (Muthén, Muthén, 2012). Ponieważ skala odpowiedzi NARQ składa się z sześciu opcji wyboru, traktowaliśmy nasze dane jako ciągłe (Rhemtulla, Brosseau-Liard, Savalei, 2012). Przed wykonaniem analizy sprawdzone zostało założenie o wielowymiarowej normalności za pomocą testu Mardii. Ponieważ wynik tego testu był istotny zarówno dla podziwu (p < .001), jak i rywalizacji (p < .001), odrzuciliśmy hipotezę zerową mówiącą o tym, że skale spełniają założenie wielowymiarowej normalności. Z tego powodu, jako metodę estymacji we wszystkich konfirmacyjnych analizach czynnikowych, wybraliśmy estymator największej wiarygodności z poprawkami Satorry-Bentlera (Asparouhov, Muthén, 2010). Podsumowanie prezentujące wskaźniki dopasowania testowanych modeli przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Wskaźniki dopasowania konfirmacyjnej analizy czynnikowej w poszczególnych modelach

	χ^2	*df*	*p*	CFI	RMSEA	90% CI	
						Dolny	Górny
Model bez modyfikacji	663.84	128	.000	.893	.064	.060	.069
Model z dodaną korelacją między wartościami błędów	547.80	127	.000	.916	.057	.052	.062
Model z dodaną korelacją między wartościami błędów oraz przeniesionym ładunkiem	518.79	127	.000	.922	.055	.050	.060

Statystyka χ^2 była istotna we wszystkich porównywanych modelach, co sugeruje, że żaden z nich nie jest dobrze dopasowany do danych, jednak wartość χ^2 jest wrażliwa na wielkość próby i przy dużych próbach niemal zawsze jest istotna (Kline, 2011). Pierwszy testowany model zaprezentowano na rycinie 2.

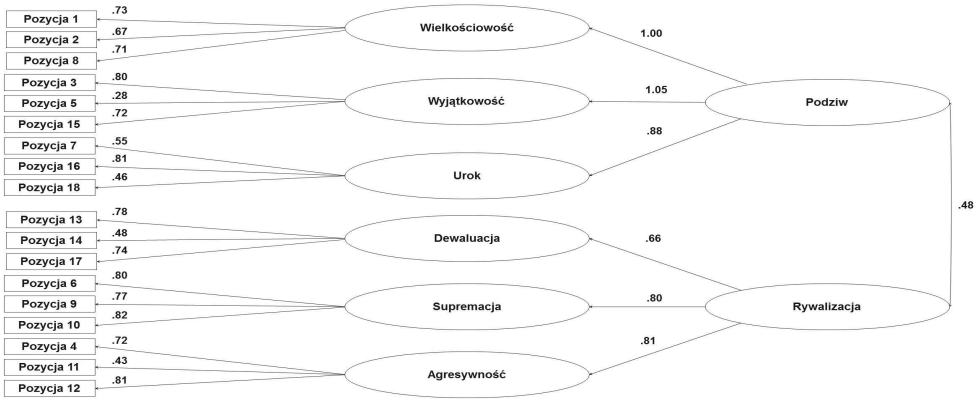

Rycina 2. Pierwszy model konfirmacyjnej analizy czynnikowej z wystandaryzowanymi ładunkami czynnikowymi

Pomimo tego, że pierwszy model był na skraju rekomendowanych przez Hu i Bentler (1999) kryteriów dobroci dopasowania, które informują badacza o tym, czy testowany model jest trafny, a które powinny wynosić więcej niż .900 dla CFI oraz mniej niż .08 dla RMSEA (CFI = .893; RMSEA = .064), analizowana macierz okazała się negatywnie zdefiniowana. Oznacza to, że testowany model można uznać na ogólnym poziomie za trafny, jednak zaobserwowano pewne problemy (w postaci siły ładunków przekraczających 1, które zlokalizowane są w obrębie czynnika podziwu). Poszukując jej potencjalnych źródeł, posłużyliśmy się eksploracją indeksów modyfikacji. Będąc świadomym, że ślepe podążanie za nimi może prowadzić do wyciągania nieprawidłowych wniosków, sprawdziliśmy je ze specjalną dozą ostrożności oraz w ścisłym nawiązaniu do teorii. Odnaleźliśmy wysoki wskaźnik modyfikacji informujący o korelacji między wartościami rezydualnymi pozycji 7 i 18 (w obrębie czynnika uroku osobistego). Wartość rezydualna oznacza błąd pomiaru przypisany do danej pozycji testowej, który nie podlega bezpośredniemu pomiarowi. Kwestia korelacji między tymi pozycjami najprawdopodobniej spowodowana jest bliskością semantyczną, gdyż obie pozycje testowe traktują o kontaktach z innymi ludźmi. Z tego powodu, korelacji błędów należy upatrywać w ogólnej tendencji do zachowań ekstrawertywnych, zaś dodanie korelacji jest metodą na kontrolowanie tej tendencji.

Zmodyfikowany w ten sposób model okazał się być dobrze dopasowany do danych (CFI = .916; RMSEA = .057), jednak dodanie korelacji między wartościami rezydualnymi nie rozwiązało problemu negatywnie zdefiniowanej macierzy. Dal-

sza eksploracja wykazała bardzo dużą wystandaryzowaną wartość przewidywanej zmiany parametru, jeżeli trzecia pozycja testowa (z czynnika dążenia do wyjątkowości) zostałaby przeniesiona do czynnika wielkościowych fantazji. Zmodyfikowany model konfirmacyjnej analizy czynnikowej wraz z wystandaryzowanymi ładunkami czynnikowymi został zaprezentowany na rycinie 3.

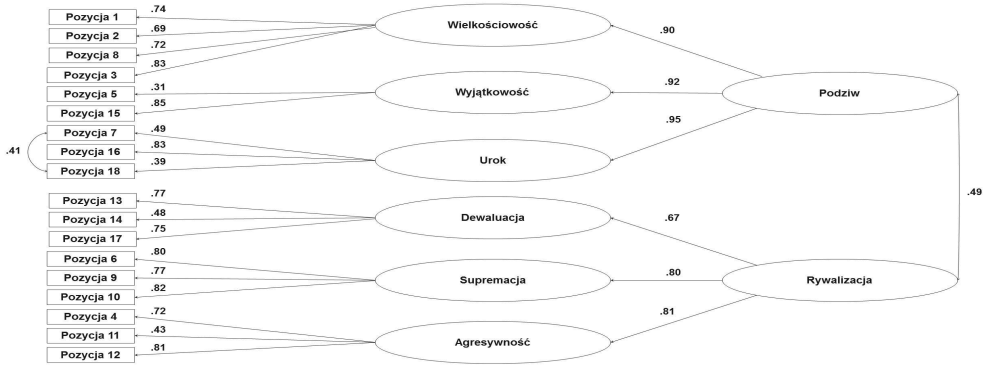

Rycina 3. Zmodyfikowany model konfirmacyjnej analizy czynnikowej z wystandaryzowanymi ładunkami

Model ten okazał się bardzo dobrze dopasowany do danych (CFI = .922; RMSEA = .055), aczkolwiek przeprowadzone w ten sposób modyfikacje jedynie sugerują wystąpienie problemu strukturalnego na etapie procesu adaptacji kulturowej narzędzia, nie są zaś jego rozwiązaniem. Aby dokładnie zidentyfikować źródła tego problemu, zmieniliśmy podejście na eksploracyjne, gdyż rotacja macierzy czynnikowej pozwala na pełniejsze i dokładniejsze odkrycie źle przypisanych ładunków aniżeli podążanie za indeksami modyfikacji (Browne, 2010).

Przedmiotem zainteresowania w analizach eksploracyjnych było sześć pozycji testowych obejmujących czynniki wielkościowości oraz wyjątkowości. Ponieważ celem analizy jest eksploracja struktury określonych czynników, ich liczba została wymuszona i była równa dwóm czynnikom. Ponieważ dane mają charakter ilościowy, jako analizowaną macierz wybraliśmy macierz korelacji Pearsona, a jako sposób estymacji metodę osi głównych. Ponieważ analizowana struktura nie jest dobrze ugruntowana w teorii i spodziewamy się wystąpienia silnych ładunków krzyżowych, co zobrazowały trudności z analizą konfirmacyjną, jako metodę rotacji danych wybraliśmy ortogonalną rotację z rodziny Crawforda-Fergusona – *factor parsimony* (Schmitt, 2011). Wyniki eksploracyjnej analizy czynnikowej przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Eksploracyjna analiza struktury czynnikowej skali wielkościowości i dążenia do wyjątkowości

Pozycja testowa	Wielkościowość	Wyjątkowość
(1) Jestem wspaniały/a	**.76**	.10
(2) Pewnego dnia będę sławny/a	**.68**	-.15
(8) Zasługuję, aby być postrzeganym jako wielka osobowość	**.69**	-.16
(3) Pokazuję innym, jaki/a jestem wyjątkowy/a	**.84**	-.08
(5) Bardzo się cieszę z moich sukcesów	.31	**.50**
(15) Bycie wyjątkową osobą daje mi dużo siły	**.71**	.07

Na podstawie danych pochodzących z eksploracji zidentyfikowaliśmy problem strukturalny. Dotyczy on nieprawidłowego odtworzenia czynnika dążenia do wyjątkowości, gdyż tylko jedna z trzech pozycji testowych ładowała odpowiedni czynnik, zaś ładunki pozostałych dwóch były zbliżone do zera, a ponadto pozycja piąta ładuje również krzyżowo czynnik wielkościowych fantazji.

Czynnik wielkościowych fantazji powinien odzwierciedlać komponent poznawczy, podczas gdy czynnik dążenia do wyjątkowości – komponent afektywno-motywacyjny. W polskiej kulturze przeważa komponent poznawczy, dlatego też w kolejnej wersji narzędzia wymagana jest modyfikacja polegająca na podniesieniu „afektywności" pozycji testowych w obrębie czynnika dążenia do wyjątkowości.

Badanie drugie

Modyfikacja treściowa. Podstawowym problemem badawczym drugiego i kolejnych badań jest odtworzenie struktury czynnikowej w kontekście wprowadzonych modyfikacji treściowych. Przedmiotem modyfikacji w badaniu drugim był czynnik dążenia do wyjątkowości, którego nie udało się wyodrębnić w poprzednim badaniu. W tabeli 4 przedstawiliśmy porównanie wersji zmienionych pozycji testowych.

Tabela 4. Modyfikacja treściowa pozycji czynnika dążenia do wyjątkowości

Numer pozycji	Wersja 1	Wersja 2
3	Pokazuję innym, jaki/a jestem wyjątkowy/a	Nie ukrywam przed innymi, że jestem kimś szczególnym
5	Bardzo się cieszę z moich sukcesów	Bardzo mi się podobają moje sukcesy
15	Bycie wyjątkową osobą daje mi dużo siły	Poczucie, że jestem kimś szczególnym daje mi dużo siły

Modyfikacja miała na celu ukierunkowanie treści na elementy związane z komponentem afektywno-motywacyjnym. Dodatkowym problemem trzeciej pozycji testowej, poza niedostatecznym natężeniem komponentu afektywno-motywacyjnego, była jej kolejność, ponieważ wystąpiła bezpośrednio po dwóch pozycjach na temat wielkościowych fantazji. Mogło to stworzyć interpretacyjny kontekst tworzący błąd metody, który w istotny sposób zniekształcił strukturę narzędzia (Podsakoff i in., 2003). Aby oderwać tę pozycję od kontekstu, zastosowano wprowadzenie antonimu wobec poprzedniej wersji. Pozostałe dwie pozycje zostały delikatnie zmodyfikowane, aby uwypuklić komponent afektywno-motywacyjny, np. poprzez zamianę rzeczownika bycie na poczucie, wskazującego na doznanie jakiegoś uczucia.

Trafność czynnikowa. W drugim badaniu model konfirmacyjnej analizy czynnikowej, który został przedstawiony na rycinie 4, okazał się ponownie niedopasowany do danych ($\chi^2_{(128)}$ = 342.90; p < .001; CFI = .845; RMSEA = .070 [90%CI = .061-.079]) oraz napotkał ten sam problem z negatywnie zdefiniowaną macierzą.

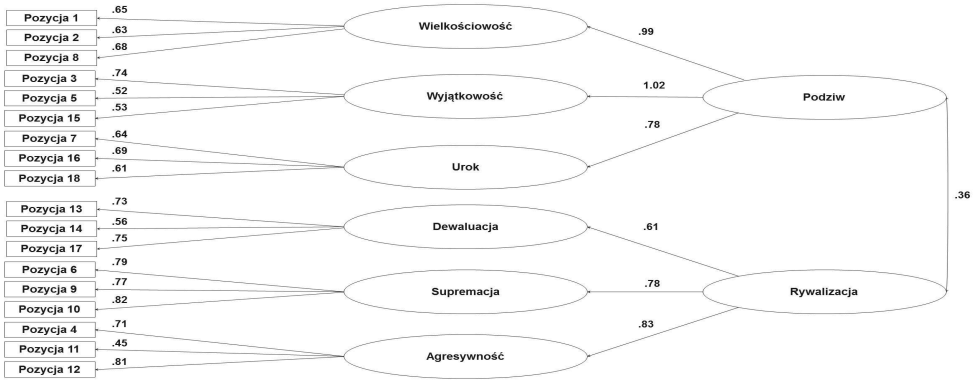

Rycina 4. Drugi model konfirmacyjnej analizy czynnikowej z wystandaryzowanymi ładunkami czynnikowymi

Pomimo spadku wartości wskaźników dopasowania w stosunku do modelu z pierwszego badania, odniesiono jednak pewien postęp polegający na zredukowaniu siły ładunków czynników wielkościowych fantazji i dążenia do wyjątkowości, co w sposób częściowy, acz niewystarczający, potwierdziło nasze oczekiwania.

Badanie trzecie

Modyfikacja treściowa. W związku z trudnościami napotkanymi w drugim badaniu, wprowadziliśmy kilka modyfikacji mających na celu skrystalizowanie oczekiwanej struktury kwestionariusza NARQ (tabela 5). W pierwszej kolejności wprowadziliśmy serię drobnych zmian stylistycznych zgodnie z otrzymywanymi komentarzami zwrotnymi, mającymi na celu zwiększenie trafności ekologicznej narzędzia oraz ułatwienia w odbiorze osób badanych. Ponieważ wprowadzenie antonimu pozycji trzeciej nie przyniosło oczekiwanych rezultatów w zadowalają-

cym stopniu, powróciliśmy do wersji pierwszej, aby polska adaptacja narzędzia była możliwie bliska oryginałowi. Zmiany substancjalne dotyczyły pozycji piątej i piętnastej. Zostały ukierunkowane na podkreślenie afektywno-motywacyjnego charakteru pozycji testowych, poprzez wyeksponowanie zaimka dzierżawczego w pozycji piątej oraz uwydatnienie osobowego przeżywania w pozycji piętnastej.

Tabela 5. Modyfikacja treściowa pozycji czynnika dążenia do wyjątkowości

Numer pozycji	Wersja 2	Wersja 3
2	Pewnego dnia będę sławny/a	Kiedyś będę sławny/a
8	Zasługuję, aby inni traktowali mnie jako wielką osobowość	Jestem wielką osobowością
3	Nie ukrywam przed innymi, że jestem kimś szczególnym	Pokazuję innym, że jestem kimś wyjątkowym
7	Zwykle podczas rozmowy potrafię skupić uwagę innych ludzi na sobie	Zwykle podczas rozmowy potrafię skoncentrować uwagę rozmówców na sobie
18	Zazwyczaj znakomicie sobie radzę w kontaktach z innymi	Zazwyczaj znakomicie sobie radzę w kontaktach z innymi ludźmi
5	Bardzo mi się podobają moje sukcesy	Moje sukcesy przepełniają mnie radością
15	Poczucie, że jestem kimś szczególnym, daje mi dużo siły	Poczucie bycia wyjątkową osobą daje mi energię do działania

Trafność czynnikowa. Rezultaty z trzeciej modyfikacji kwestionariusza NARQ (przedstawione na rycinie 5) były dwojakie.

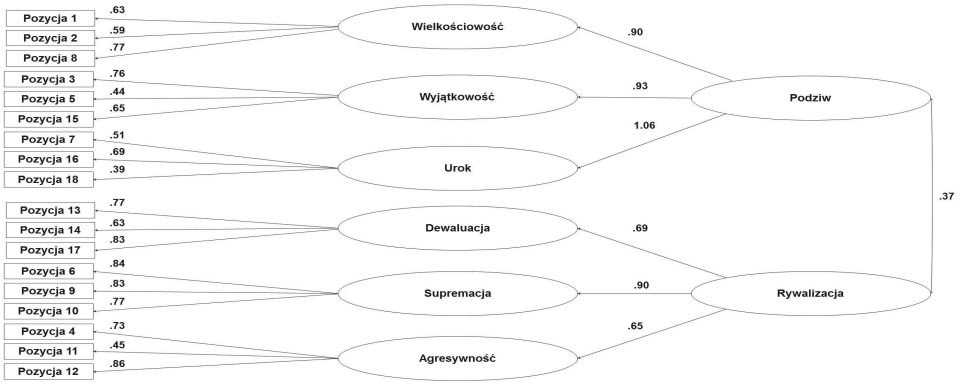

Rycina 5. Trzeci model konfirmacyjnej analizy czynnikowej z wystandaryzowanymi ładunkami czynnikowymi

Z jednej strony model okazał się dobrze dopasowany do danych ($\chi^2_{(128)} = 201.13$; $p < .001$; CFI = .909; RMSEA = .048 [90%CI = .035-.060]), z drugiej zaś z powodu przekroczenia wartości 1.00 przez ładunek czynnika uroku osobistego, macierz ponownie była negatywnie zdefiniowana. Aby zdiagnozować problem, za pomocą eksploracyjnej analizy czynnikowej z ortogonalną rotacją *equamax* (tabela 6), sprawdziliśmy jak czynnik uroku osobistego różnicował się w kontekście czynnika wielkościowych fantazji na przestrzeni przeprowadzonych dotychczas pomiarów.

Tabela 6. Eksploracyjna analiza czynnikowa wielkościowych fantazji oraz uroku osobistego na przekroju przeprowadzonych pomiarów

Numer pozycji	Badanie 1	Badanie 2	Badanie 3
1	**.63** | .24	**.52** | .28	.36 | **.45**
2	**.67** | .15	**.58** | .26	**.68** | .16
8	**.74** | .15	**.75** | .10	**.59** | .51
7	.30 | **.61**	.30 | **.64**	.22 | **.62**
16	**.67** | .31	**.56** | .30	**.57** | .27
18	.14 | **.78**	.18 | **.80**	.16 | **.53**

W każdej analizie wymuszono dwa czynniki do wyodrębnienia. Ładunek pozycji na dany czynnik rozdzielono znakiem |

We wszystkich pomiarach, pozycja szesnasta zamiast czynnika uroku osobistego ładowała czynnik wielkościowych fantazji, co jest prawdopodobną przyczyną istniejących trudności. Pierwsze dwa badania miały bardzo podobny wzorzec ładunków czynnikowych, zaś w trzecim badaniu odnotowaliśmy niepożądane ładunki krzyżowe, niepojawiające się w poprzednich wersjach.

Badanie czwarte

Modyfikacja treściowa. Trzecie badanie wykazało niezauważony dotąd element wpływający na obserwowalną strukturę kwestionariusza NARQ w postaci szesnastej pozycji testowej. Aby podkreślić jej behawioralny charakter i jednocześnie zredukować wpływ wielkościowego myślenia, podmiotem stwierdzenia uczyniliśmy centrum zainteresowania. Ponieważ ładunki pozostałych pozycji czynnika uroku osobistego w mniejszym stopniu różnicowały czynniki niż w poprzednich badaniach, w czwartym badaniu powróciliśmy do poprzedniej formy stylistycznej tych pozycji testowych. W stosunku do pierwszych dwóch badań, trzecie badanie wprowadziło niepożądane zmiany w postaci dużego ładunku krzyżowego pozycji ósmej. W związku z tym zmieniliśmy jej treść, aby pobudzić wielkościowe fantazje. Pomimo faktu, że pozycja pierwsza silniej ładowała czynnik uroku osobistego niż czynnik wielkościowych fantazji, nie zdecydowaliśmy się na jej zmianę. W poprzednich badaniach dobrze różnicowała porównywane czynniki, co świadczy o tym, że taki ładunek jest raczej konsekwencją innych wprowadzonych zmian. Wprowadzone zmiany treściowe przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 7. Modyfikacja treściowa pozycji czynnika dążenia do wyjątkowości

Numer pozycji	Wersja 3	Wersja 4
7	Zwykle podczas rozmowy potrafię skoncentrować uwagę rozmówców na sobie	Zwykle podczas rozmowy potrafię skupić uwagę innych ludzi na sobie
8	Jestem wielką osobowością	Zasługuję, aby być postrzeganym jako wielka osobowość
16	Sprawiam, że z moimi wybitnymi zasługami jestem w centrum uwagi	Udaje mi się być centrum zainteresowania dzięki moim wybitnym zasługom
18	Zazwyczaj znakomicie sobie radzę w kontaktach z innymi ludźmi	Zazwyczaj znakomicie sobie radzę w kontaktach z innymi

Trafność czynnikowa. Podobnie jak pozostałe, testowany model (rycina 6) okazał się dobrze dopasowany do danych ($\chi^2_{(128)}$ = 258.28; p < .0000; CFI = .917; RMSEA = .053 [90%CI = .044-.063]), jednak w przeciwieństwie do innych dotychczas testowanych modeli – wprowadzone modyfikacje rozwiązały problem negatywnie zdefiniowanej macierzy.

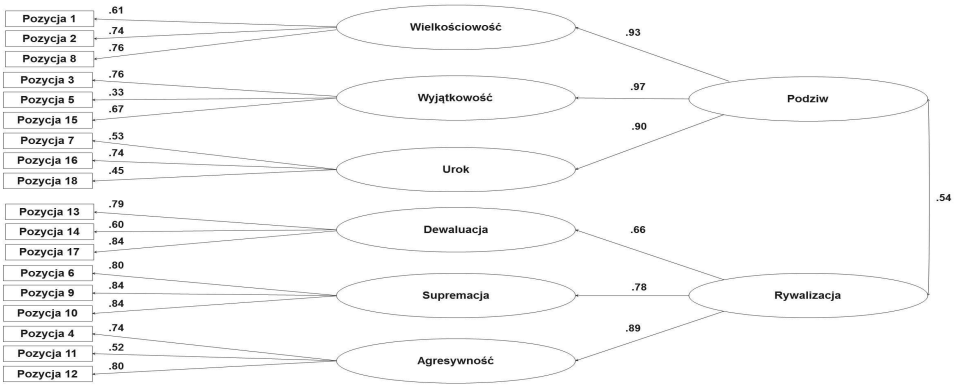

Rycina 6. Ostateczny model konfirmacyjnej analizy czynnikowej z wystandaryzowanymi ładunkami czynnikowymi

W analizowanym modelu wskaźniki dobroci dopasowania były najwyższe spośród testowanych do tej pory wersji kwestionariusza NARQ oraz nie odnotowano żadnych nieprawidłowości strukturalnych. Sześcioczynnikowa struktura

z dwoma czynnikami wyższego rzędu została potwierdzona oraz po serii badań zaadaptowana do warunków polskich. Ostateczna wersja kwestionariusza NARQ jest dostępna u pierwszego autora.

Podsumowanie

W obecnym artykule skupiliśmy się na zweryfikowaniu trzech hipotez dotyczących właściwości psychometrycznych kwestionariusza NARQ: trafności zewnętrznej, rzetelności oraz trafności czynnikowej. W pierwszym z przeprowadzonych badań wykazaliśmy, że kwestionariusz NARQ jest trafny i rzetelny. Zgodnie z oczekiwaniami jedynie skala narcystycznego podziwu wysoko korelowała z innymi narzędziami skonstruowanymi do pomiaru narcyzmu rozumianego jako cechy osobowości. Wskaźniki rzetelności zostały oszacowane za pomocą współczynnika ω (McDonald, 1999), który nie jest tak obciążony metodologicznymi problemami jak popularny współczynnik α (Cronbach, 1951). Zarówno skala podziwu, jak i rywalizacji okazała się rzetelna, jedynie niewielka ilość informacji pochodziła z błędu pomiaru, co potwierdziło drugą z zakładanych hipotez.

Najtrudniejsza w weryfikacji okazała się hipoteza dotycząca struktury czynnikowej narzędzia. Fundamentalnym dla naszej pracy stwierdzeniem było przygotowanie kulturowo trafnej adaptacji kwestionariusza, którego struktura odtwarza się w kolejnych badaniach oraz nie jest obciążona problemami metodologicznymi. Tym samym trafność czynnikową poddawaliśmy ocenie w toku czterech badań z wykorzystaniem zarówno konfirmacyjnej, jak i eksploracyjnej analizy czynnikowej. W badaniu wykazaliśmy również, że przy odpowiedniej modyfikacji modelu strukturalnego możliwe było zaprezentowanie naszych wyników jako trafnych już w pierwszym pomiarze – jednak takie postępowanie nie rozwiązywało istniejącego problemu, zaś jedynie go maskowało. Wprowadzona seria modyfikacji ostatecznie pozwoliła sklaryfikować otrzymywaną w kolejnych badaniach strukturę narzędzia, co potwierdziło również ostatnią ze sformułowanych hipotez.

Podsumowując, na podstawie przeprowadzonych czterech badań na dużej populacji dorosłych Polaków, opracowaliśmy polską adaptację kwestionariusza NARQ służącego do pomiaru narcystycznego podziwu i rywalizacji. Polska adaptacja kwestionariusza jest trafna zewnętrznie, rzetelna oraz posiada stabilną strukturę czynnikową. Prace zaprezentowane w niniejszym artykule są również pierwszą adaptacją kulturową modelu NARC, co potwierdza jego użyteczność w badaniach naukowych. W obliczu badań międzykulturowych z wykorzystaniem kwestionariusza NPI, w niezależnych badaniach napotkano na trudności z uzyskaniem równoważności pomiaru nawet na poziomie konfiguralnym (Cozma i in., 2014; Meisel i in., 2016), w związku z czym kwestionariusz NARQ może stanowić obiecującą alternatywę w ocenie narcyzmu.

Literatura cytowana

Ackerman, R.A., Witt, E.A., Donnellan, M.B., Trzesniewski, K.H., Robins, R.W., Kashy, D.A. (2011). What does the narcissistic personality inventory really measure? *Assessment,* 18 (1), 67-87, doi: 10.1177/1073191110382845

American Psychiatric Association – APA. (1980). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-III*. Waszyngton: American Psychiatric Association.

American Psychological Association – APA. (2010). *Publication manual of the American Psychological Association* (6th ed.). Waszyngton: Author.

Ames, D.R., Rose, P., Anderson, C.P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism. *Journal of Research in Personality,* 40 (4), 440-450, doi: 10.1016/j.jrp.2005.03.002

Asparouhov, T., Muthén, B.O. (2010). *Simple second order chi-square correction*. Odzyskano z: http://www.statmodel.com/download/WLSMV_new_chi21.pdf

Back, M.D., Küfner, A.C.P., Dufner, M., Gerlach, T.M., Rauthmann, J.F., Denissen, J.J.A. (2013). Narcissistic admiration and rivalry: disentangling the bright and dark sides of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 105 (6), 1013-1037, doi: 10.1037/a0034431

Back, M.D., Schmukle, S.C., Egloff, B. (2010). Why Are Narcissists so Charming at the First Sight? Decoding the Narcissism-Popularity Link at Zero Acquaintance. *Journal of Personality and Social Psychology,* 98 (1), 132-145, doi: 10.1037/a0016338

Bazińska, R., Drat-Ruszczak, K. (2004). Struktura narcyzmu w polskiej adaptacji kwestionariusza NPI Ruskina i Halla. *Czasopismo Psychologiczne,* 6 (3-4), 171--188.

Bentler, P.M. (2009). Alpha, Dimension-Free, and Model-Based Internal Consistency Reliability. *Psychometrika,* 74 (1), 137-143, doi: 10.1007/s11336-008-9100-1

Brown, R.P., Budzek, K., Tamborski, M. (2009). On the meaning and measure of narcissism. *Personality & Social Psychology Bulletin,* 35 (7), 951-964, doi: 10.1177/0146167209335461

Brown, R.P., Tamborski, M. (2011). Of tails and their dogs: A critical view of the measurement of trait narcissism in social-personality research. W: W.K. Campbell, J.D. Miller (red.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* (s. 141-145). Hoboken: Wiley, doi: 10.1002/9781118093108.ch12

Browne, M.W. (2010). An Overview of Analytic Rotation in Exploratory Factor Analysis. *Multivariate Behavioral Research,* 36 (1), 111-150, doi: 10.1207/S15327906MBR3601_05

Campbell, W.K., Campbell, S.M. (2009). On the self-regulatory dynamics created by the peculiar benefits and costs of narcissism: A contextual reinforcement model and examination of leadership. *Self and Identity,* 8 (2-3), 214-232, doi: 10.1080/15298860802505129

Campbell, W.K., Foster, C.A., Finkel, E.J. (2002). Does self-love lead to love for others?: A story of narcissistic game playing. *Journal of Personality and Social Psychology,* 83 (2), 340-354, doi: 10.1037//0022-3514.83.2.340

Corry, N., Merrit, R.D., Mrug, S., Pamp, B. (2008). The factor structure of the Narcissistic Personality Inventory. *Journal of Personality Assessment,* 90, 593-600, doi: 10.1080/00223890802388590

Cozma, I., Javadian, G., Gupta, V.K., Canever, M. (2014). Narcissistic Personality Inventory. An assessment of measurement equivalence across countries and gender. *The International Journal of Management and Business,* 5 (1), 105-128.

Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika,* 16 (3), 297-334, doi: 10.1007/BF02310555

Czarna, A. (2008). Narcyzm – z perspektywy 120 lat istnienia pojęcia. W: P. Winiecki, R. Grzybek (red.), *Wybrane problemy współczesnej psychologii* (s. 95-117). Wrocław: ATUT.

Czarna, A. (2011). Narcyz w sieci społecznej, czyli co analiza sieci mówi o funkcjonowaniu osób narcystycznych. *Psychologia Społeczna,* 2, 130-146.

Emmons, R.A. (1987). Narcissism: Theory and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology,* 52 (1), 11-17, doi: 10.1037//0022-3514.52.1.11

Fromm, E. (1980). *Greatness and limitations of Freud's thought*. Nowy York: Harper and Row.

Furnham, A., Richards, S.C., Paulhus, D.L. (2013). The Dark Triad of Personality: A 10 Year Review. *Social and Personality Psychology Compass,* 7 (3), 199-216, doi: 10.1111/spc3.12018

Gentile, B., Miller, J.D., Hoffman, B.J., Reidy, D.E., Zeichner, A., Campbell, W.K. (2013). A test of two brief measures of grandiose narcissism: the narcissistic personality inventory-13 and the narcissistic personality inventory-16. *Psychological Assessment,* 25 (4), 1120-1136, doi: 10.1037/a0033192

Green, S.B., Yang, Y. (2009). Commentary on coefficient alpha: a cautionary tale. *Psychometrika,* 74 (1), 121-135, doi: 10.1007/s11336-008-9098-4

Hu, L., Bentler, P.M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling,* 6 (1), 1-55, doi: 10.1080/10705519909540118

Jakobwitz, S., Egan, V. (2006). The dark triad and normal personality traits. *Personality and Individual Differences,* 40 (2), 331-339, doi: 10.1016/j.paid.2005.07.006

Januszewski, A. (2005). Kwestionariusz Narcyzmu. Wartość diagnostyczna w świetle wyników badań polskiej młodzieży. W: M. Oleś (red.), *Wybrane zagadnienia z psychologii klinicznej i osobowości. Metody diagnostyczne w badaniach dzieci i młodzieży* (s. 153-195). Lublin: TN KUL.

Jonason, P.K., Webster, G.D. (2010). The dirty dozen: a concise measure of the dark triad. *Psychological Assessment,* 22 (2), 420-432, doi: 10.1037/a0019265

Jones, D.N., Paulhus, D.L. (2014). Introducing the short Dark Triad (SD3): a brief measure of dark personality traits. *Assessment,* 21 (1), 28-41, doi: 10.1177/1073191113514105

Jöreskog, K.G. (1971). Statistical analysis of sets of congeneric tests. *Psychometrika, 36*, 109-133, doi: 10.1007/BF02291393

Kansi, J. (2003). The Narcissistic Personality Inventory: applicability in a Swedish population sample. *Scandinavian Journal of Psychology,* 44, 441-448, doi: 10.1046/j.1467-9450.2003.00365.x

Kernberg, O.F. (1974). Further contributions to the treatment of narcissistic personalities. *Journal of the American Psychoanalytic Association,* 55, 215-238.

Kernberg, O.F. (1986). Narcissistic personality disorder. W: A.A. Cooper, A.J. Frances, M.H. Sachs (red.), *The personality disorders and neuroses* (t. 1, s. 219-231). Nowy York: Basic Books.

Kline, R.B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling* (3rd ed.). Nowy York-Londyn: The Guilford Press.

Konrath, S., Bushman, B.J., Grove, T. (2009). Seeing my world in a million little pieces: narcissism, self-construal, and cognitive-perceptual style. *Journal of Personality,* 77 (4), 1197-1228, doi: 10.1111/j.1467-6494.2009.00579.x

Korulczyk, T., Korulczyk, M. (2012). Narcystyczne cechy osobowości a inteligencja płynna. *Studia z Psychologii w KUL,* 18, 47-64.

Kubarych, T.S., Deary, I.J., Austin, E.J. (2004). The Narcissistic Personality Inventory: factor structure in a non-clinical sample. *Personality and Individual Differences,* 36 (4), 857-872, doi: 10.1016/S0191-8869(03)00158-2

Leary, M.R. (2004). *The curse of the self: Self-awareness, egotism, and the quality of human life*. Nowy York: Oxford University Press.

McDonald, R.P. (1999) *Test theory: a unified treatment*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Meisel, M.K., Ning, H., Campbell, W.K., Goodie, A.S. (2016). Narcissism, overconfidence, and risk taking in U.S. and Chinese students samples. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, doi: 10.1177/0022022115621968

Miller, J.D., Campbell, W.K. (2008). Comparing clinical and social-personality approaches to narcissism. *Journal of Personality,* 76 (3), 449-476, doi: 10.1111/j.1467-6494.2008.00492.x

Morf, C.C., Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: A dynamic self-regulatory processing model. *Psychological Inquiry,* 12 (4), 177-196, doi: 10.1207/S15327965PLI1204_1

Muthén, L.K., Muthén, B.O. (2012). *Mplus User's manual 7*. Los Angeles: Muthén & Muthén.

Oltmanns, T.F., Turkheimer, E. (2006). Perceptions of self and others regarding pathological personality traits. W: R.F. Krueger, J.L. Tackett (red.), *Personality and psychopathology: Building bridges* (s. 71-111). Nowy York: Guilford Press.

Parandowski, J. (1992). *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.

Paulhus, D.L. (1998). Interpersonal and intrapsychic adaptiveness of trait self-enhancement: A mixed blessing. *Journal of Personality and Social Psychology,* 74 (5), 1197-1208, doi: 10.1037/0022-3514.74.5.1197

Paulhus, D.L., Williams, K.M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality,* 36 (6), 556-563, doi: 10.1016/S0092-6566(02)00505-6

Pincus, A.L., Lukowitsky, M.R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual Review of Clinical Psychology,* 6, 421-446, doi: 10.1146/annurev.clinpsy.121208.131215

Podsakoff, P.M., MacKenzie, S.B., Lee, J.Y., Podsakoff, N.P. (2003). Common method biases in behavioral research: a critical review of the literature and recommended remedies. *The Journal of Applied Psychology,* 88 (5), 879-903, doi: 10.1037/0021-9010.88.5.879

Raskin, R., Hall, C.S. (1979). The Narcissistic Personality Inventory. *Psychological Reports,* 45, 590, doi: 10.2466/pr0.1979.45.2.590

Raskin, R., Hall, C.S. (1981). The Narcissistic Personality Inventory: Alternate Form Reliability and Further Evidence of Construct Validity. *Journal of Personality Assessment,* 45 (2), 159-162, doi: 10.1207/s15327752jpa4502_10

Rauthmann, J.F. (2011). The Dark Triad and Interpersonal Perception: Similarities and Differences in the Social Consequences of Narcissism, Machiavellianism, and Psychopathy. *Social Psychological and Personality Science,* 3 (4), 487-496, doi: 10.1177/1948550611427608

Raykov, T. (1997). Estimation of composite reliability for congeneric measures. *Applied Psychological Measurement,* 21, 173-184, doi: 10.1177/01466216970212006

Raykov, T. (2001). Bias of coefficient alpha for fixed congeneric measures with correlated errors. *Applied Psychological Measurement,* 25, 69-76, doi: 10.1177/01466216010251005

Revelle, W., Zinbarg, R.E. (2009). Coefficients Alpha, Beta, Omega, and the glb: Comments on Sijtsma. *Psychometrika,* 74 (1), 145-154, doi: 10.1007/s11336-008-9102-z

Rhemtulla, M., Brosseau-Liard, P.É., Savalei, V. (2012). When can categorical variables be treated as continuous? A comparison of robust continuous and categorical SEM estimation methods under suboptimal conditions. *Psychological Methods,* 17 (3), 354-373, doi: 10.1037/a0029315

Rogoza, R., Cieciuch, J. (2016). *Structure of the Dark Triad* (Niepublikowany manuskrypt).

Rogoza, R., Wyszyńska, P., Maćkiewicz, M., Cieciuch, J. (2016). Differentiation of the two narcissistic faces in their relations to personality traits and basic values. *Personality and Individual Differences,* 95, 85-88, doi: 10.1016/j.paid.2016.02.038

Rose, P. (2002). The happy and unhappy faces of narcissism. *Personality and Individual Differences,* 33 (3), 379-391, doi: 10.1016/S0191-8869(01)00162-3

Ruiz, J.M., Smith, T.W., Rhodewalt, F. (2001). Distinguishing narcissism and hostility: similarities and differences in interpersonal circumplex and five-factor correlates. *Journal of Personality Assessment,* 76 (3), 537-555, doi: 10.1207/S15327752JPA7603_12

Schmitt, T.A. (2011). Current methodological considerations in exploratory and confirmatory factor analysis. *Journal of Psychoeducational Assessment,* 29 (4), 304--321, doi: 10.1177/0734282911406653

Svindseth, M.F., Sørebø, O., Nøttestad, J.A., Roaldset, J.O., Wallin, J., Dahl, A.A. (2009). Psychometric examination and normative data for the narcissistic per-

sonality inventory 29 item version. *Scandinavian Journal of Psychology*, 50 (2), 151-159, doi: 10.1111/j.1467-9450.2008.00686.x
Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61 (4), 590-597, doi: 10.1037/0022-3514.61.4.590

Streszczenie. W niniejszym artykule zaprezentowany został model teoretyczny przedstawiający nową konceptualizację narcyzmu zaproponowaną przez Backa i współpracowników (2013). Model ten został empirycznie zweryfikowany z wykorzystaniem kwestionariusza do pomiaru narcystycznego podziwu i rywalizacji (NARQ), który zaadaptowany został do warunków polskich, replikując uzyskane przez Backa i współpracowników (2013) wyniki. Artykuł prezentuje wyniki serii czterech badań, które miały na celu przygotowanie kulturowo trafnej adaptacji narzędzia, w trakcie których stosowano kolejne wersje kwestionariusza NARQ. Tym samym weryfikacji poddane zostały trzy hipotezy badawcze na temat właściwości psychometrycznych polskiej adaptacji dotyczące: (1) trafności zewnętrznej, (2) rzetelności oraz (3) trafności czynnikowej. W badaniach wzięło udział łącznie $N = 1982$ dorosłych Polaków. Otrzymane wyniki potwierdzają, że ostateczna wersja kwestionariusza NARQ charakteryzuje się: (1) wysoką trafnością zewnętrzną z innymi narzędziami mierzącymi narcyzm; (2) bardzo dobrymi wskaźnikami rzetelności mierzonymi za pomocą wskaźnika ω (McDonald, 1999); (3) trafnością czynnikową – model konfirmacyjnej analizy czynnikowej potwierdził zakładaną strukturę narzędzia i był dopasowany do danych.
Słowa kluczowe: narcyzm, NARQ, adaptacja, podziw, rywalizacja

Data wpłynięcia: 31.01.2016
Data wpłynięcia po poprawkach: 18.05.2016
Data zatwierdzenia do druku: 20.05.2016